

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO

IN OKOLJE

Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

T: 01 478 90 00

F: 01 478 90 21

E: gp.MKO@gov.si

www.MKO.gov.si

Številka: 007-19/2010/17

Datum: 01. 07.2012

**ZAKLJUČNO POROČILO DELOVNE SKUPINE ZA
SPREMLJANJE IZVAJANJA AKCIJSKEGA NAČRTA RAZVOJA
EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA DO LETA 2015 (ANEK)**

Delovno skupino so zastopali člani iz naslednjih institucij:

Ministrstvo za kmetijstvo in okolje

Inštitut za trajnosti razvoj (ITR)

UM, Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede

Javna služba kmetijskega svetovanja (JSKS) pri Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije

Demeter Zavod

Zveza društev AJDA Demeter

Zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije

KAZALO

- 1. POVZETEK**
- 2. UVOD**
- 3. ANALIZA STANJA EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA V SLOVENIJI**
- 4. UGOTOVITVE PO POSAMEZNIH SKLOPIH ANEK-a**
- 5. SKLEPI IN IZHODIŠČA TER UKREPI ZA NADALJNJE DELO**
- 6. ZAKLJUČEK**

1. POVZETEK

Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015 (ANEK), ki ga je Vlada RS sprejela leta 2005, je dokument, ki ima pomembno vlogo pri kreiranju kmetijske politike, predvsem glede varovanja okolja in trajnostnega gospodarjenja z naravnimi viri ter pridelave visoko kakovostnih živil.

V okviru delovne skupine, ki je bila s strani MKO imenovana za spremljanje izvajanja ANEK-a, je bilo na podlagi analize stanja ugotovljeno, da cilji, ki so zapisani v posameznih sklopih ANEK-a, do leta 2015 ne bodo v celoti realizirani. Tako je npr. zastavljeni cilj 15% ekoloških kmetij trenutno na 3,1%, od načrtovanih 20% kmetijskih zemljišč v uporabi pa je ekoloških trenutno 6,8%.

Največji problemi se kažejo na področju organiziranosti in povezovanja pridelovalcev, v premajhnem obsegu pridelave in predelave, še posebej sadja in zelenjave ter na področju izobraževanja in svetovanja. Možnosti za nadaljnji razvoj so še precejšnje. Rezerve so na področju trženja, še posebej kar se tiče sadja in zelenjave. Povpraševanje po slovenskih ekoloških proizvodih narašča tudi v vzgojno izobraževalni zavodih, saj se vedno več vrtec odloča, da bo otrokom ponudilo ekološki zajtrk, malico ali kosilo. Tudi Zakon o javnih naročilih omogoča, da naročniki pri naročanju živil v javnih ustanovah (vrteci, šole) dajejo lahko prednost ekološkim in lokalno pridelanim živilom.

Ekološko kmetovanje je idealna priložnost za lokalno samooskrbo. Z dajanjem prednosti lokalni oskrbi lahko povečamo proizvodnjo ekološkega sadja in zelenjave, saj ravno v tem segmentu povpraševanje v tem trenutku močno presega ponudbo.

Na podlagi zgoraj omenjenih ugotovitev je delovna skupina oblikovala dodatne ukrepe, ki bi lahko pripomogli k hitrejšemu uresničevanju ciljev ANEK-a. Oblikovanje ustreznih ukrepov v okviru Programa razvoja podeželja 2014-2020 z namenom povečanja tržne ekološke pridelave in predelave, ukrepi za podporo preusmeritve kmetijskih gospodarstev v ekološko pridelavo in predelavo, vzpostavitev kakovostnega sistema svetovanja in prenosa znanja in ukrepi za spodbujanje povezovanja pridelovalcev, trženje, promocijo in informiranje so le nekatere od predlaganih aktivnosti.

Navedeni ukrepi bodo imeli pomembno vlogo pri pripravi kmetijske politike za novo programsko obdobje, ki konceptu trajnostnega razvoja podeželja namenja veliko pozornost. Slovenija bo skušala pripraviti ukrepe, ki bodo v najboljši možni meri uresničevali trajnostni razvoj in pri tem ima ekološko pridelana hrana izjemen pomen.

2. UVOD

Skupna kmetijska politika Evropske unije (EU) je na področju kmetijstva in pridelave hrane v zadnjih letih pomembno prispevala k usmerjanju trajnostnega razvoja kmetijstva, ki ciljno zagotavlja družbeno želene javne dobrine, kot so varna in kakovostna hrana in krma, zagotavljanje dobrega stanja okolja in narave, vključno z dobrim stanjem površinskih in podzemnih voda, ohranjanjem biotske raznovrstnosti in varstvom tal, ohranjanje kulturne krajine ter poseljenosti in dobrobiti živali. Prav ekološko kmetijstvo je tisto, ki ima pomembno vlogo pri preskrbi hrane, proizvedene na trajnostni način, in ki bistveno prispeva k ohranjanju biotske raznovrstnosti, kulturne krajine in varovanju naravnih virov. Tudi Slovenija sledi usmeritvam evropskih ciljev. V skladu z Resolucijo o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva »Zagotovimo.si hrano za jutri« je zadan operativni cilj povečanja tržne ekološke pridelave in predelave ter predvideni dodatni ukrepi za podporo preusmeritvi kmetijskih gospodarstev v ekološko pridelavo in predelavo.

EU je leta 2004 sprejela **Evropski akcijski načrt za ekološko prehrano in kmetijstvo**, ki vključuje 21 pobud za doseg ciljev, kot sta razvoj trga za ekološka živila in izboljšanje standardov, in sicer s povečanjem učinkovitosti, preglednosti in zagotovil za porabnike (Komisija ES, 2004). Ekološko kmetijstvo ima tudi v RS pomembno vlogo; Vlada RS je novembra 2005 sprejela **Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015 (ANEK)**. V ANEK-u so zapisani konkretni cilji, v okviru devetih sklopov, ki naj bi jih dosegli do l. 2015. Med najpomembnejšimi so: povečanje deleža ekoloških kmetij na 15 %, povečanje deleža kmetijskih zemljišč v uporabi v nadzoru ekokmetijstva na 20 % ter 10 % delež ekoživil slovenskega porekla od celotne prodane količine hrane. Eden izmed glavnih namenov ANEK-a je varovanje okolja oziroma trajnostno gospodarjenje z naravnimi viri, ter pridelava visoko kakovostnih živil.

V ANEK-u je zapisano, da bo do leta 2015 potekalo spremljanje rasti ekološkega kmetijstva, pri čemer bo ob morebitnem nezadostnem povečevanju obsega ekološkega kmetovanja opravljena analiza razlogov in uvedena sprememba ukrepov.

Na podlagi analize realizacije posameznih ukrepov ANEK-a je Ministrstvo za kmetijstvo in okolje (MKO) ustanovilo »Delovno skupino za spremljanje izvajanje Akcijskega načrta razvoja ekološkega kmetijstva do leta 2015«. V delovno skupino so bili vključeni predstavniki Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije, Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, Inštituta za trajnostni razvoj, Fakultete za kmetijstvo in biosistemske vede, Zveze društev za biološko dinamično kmetovanje Ajda, Zavoda DEMETER ter predstavniki MKO. Naloga delovne skupine so bile analiza doseganja ciljev akcijskega načrta, priprava predlogov dodatnih ukrepov za doseganje teh ciljev ter analiza aktualnih zadev in problematike na področju ekološkega kmetovanja in oblikovanje predlogov za njihovo reševanje.

3. ANALIZA STANJA EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA V SLOVENIJI

Po podatkih MKO je v letu 2011 bilo v ekološko kontrolo vključenih 2.363 kmetijskih gospodarstev (kar predstavlja 3,1% vseh kmetij v Sloveniji) z 32.148,74 ha kmetijskih zemljišč v uporabi (6,8% od vseh kmetijskih zemljišč v uporabi v letu 2011). Od teh je 1.999 kmetij že zaključilo preusmeritveno obdobje, ki traja najmanj 24 mesecev od prve prijave v kontrolo, in pridobilo eko certifikat. Delež ekološko pridelanih živil v prodaji je bil l. 2010 komaj enoodstoten, v ANEK-u pa je predviden 10 % delež do leta 2015. Delež ekoživil slovenskega porekla pa je le 20 % vsega prometa z ekoživil, oziroma 0,2% (Vir: ITR).

Število pridelovalcev se je vsako leto povečevalo. V letu 2006 je za plačilo za podukrep Ekološko kmetovanje v okviru Programa razvoja podeželja 2007-2013 zaprosilo 1.693 pridelovalcev, v letu 2011 pa 2.108.

Vendar pa dinamika rasti ekološke pridelave ni zadovoljiva, kljub finančnim podporam ustanavljanju skupin proizvajalcev ter sami promociji in trženju, kot tudi podporam v obliki neposrednih plačil na ha za različno pridelavo kultur. Dosedanji porast ekološke pridelave, zlasti tržno usmerjene, ne omogoča doseganja ciljev ANEK in močno zaostaja za dinamiko rasti povpraševanja po ekoživilih. Tudi struktura ekološke pridelave ne ustreza povpraševanju, saj je to največje pri svežih vrtninah, sadju in nemesnih predelanih živilih (mlevski in mlečni izdelki), medtem ko v pridelavi prevladuje živinoreja oziroma travinje. Zato se še vedno kaže nujna potreba po ukrepih za povečanje količin ekoloških pridelkov in organiziranem nastopanju na tržišču, potrebni pa so tudi drugi ukrepi za celovit razvoj sektorja ekokmetijstva in ekoživil.

Tabela 1: Skupno število ekoloških kmetij in površina zemljišč v nadzoru ekološkega kmetovanja po letih:

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ekološke kmetije v kontroli, število (delež od vseh kmetij v SLO)	1.876 (2,5%)	2.000 (2,6%)	2.067 (2,6%)	2.096 (2,6%)	2.218 (2,9%)	2.363 (3,1%)
ekološko obdelane površine v kontroli, ha (delež od vseh KZU v SLO)	26.831 (5,47%)	29.322 (5,88%)	29.836 (6,05%)	29.388 (6,27%)	30.695,93 (6,47%)	32.148,74 (6,8%)
število certifikatov	1.393	1.610	1.789	1.853	1.897	1.999
biodinamične kmetije		25	21	21	21	23

Tabela 2: Struktura in obseg (ha) obdelovalnih površin, vključenih v nadzor ekološkega kmetovanja:

Leto	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Kultura- način rabe						
Travinje	24.458,25	26.035,54	26.983,49	26.251,34	27.041,03	28.364,40
Njive	1.587,36	2.305,04	1.843,79	1.987,17	2.354,16	2.399,99
Vinogradi	125,02	184	190,68	203,30	296,58	287,19
Oljčniki	27,39	21	16,22	49,95	76,60	91,62
Sadovnjaki (IS+TSA)-skupaj	536,19	668,64	711,52	782,39	798,03	857,85
Intenzivna raba		165,4	139	174	182	193,03
Ekstenzivna raba		503,4	573	609	614	664,82
Vrtnine (na prostem + v zaščitenem prostoru)	96,49	107,80	90,72	114,29	122,11	147,69
SKUPAJ	26.830,70	29.322,02	29.836,42	29.388,43	30.688,51	32.148,74

Tabela 3: Višine plačil v okviru PRP 2004-2006 (SKOP) in PRP 2007-2013 (KOP) za ekološko kmetovanje za različne pridelovalne kulture (rabe) po posameznih letih

KULTURA-RABA	2006 (SKOP)	2007 (SKOP)	2007 (KOP)	2008 (KOP)	2009 (KOP)	2010 (KOP)	2011 (KOP)	2012 (KOP)	2012-EK v preusmeritvi (KOP)
njive-poljščine	277,8 EUR/ha	277,8 EUR/ha	298,07 EUR/ha	298,07 EUR/ha	298,07 EUR/ha	298,07 EUR/ha	298,07 EUR/ha	298,07 EUR/ha	357,52 EUR/ha
vrtnine na prostem	328,8 EUR/ha	328,8 EUR/ha	551,45 EUR/ha	551,45 EUR/ha	551,45 EUR/ha	551,45 EUR/ha	551,45 EUR/ha	551,45 EUR/ha	600 EUR/ha
vrtnine v zavarovanih prostorih	354 EUR/ha	354 EUR/ha	487,90 EUR/ha	487,90 EUR/ha	487,90 EUR/ha	487,90 EUR/ha	487,90 EUR/ha	487,90 EUR/ha	600 EUR/ha
oljčniki z gostoto najmanj 150 dreves/ha, nasadi sadovnjakov z gostoto najmanj 100 dreves/ha pri orehu in kostanju ter najmanj 200 dreves/ha pri ostalih sadnih vrstah	480 EUR/ha	480 EUR/ha	554,73 EUR/ha	554,73 EUR/ha	554,73 EUR/ha	554,73 EUR/ha	554,73 EUR/ha	554,73 EUR/ha	753,58 EUR/ha
travniški visokodebelni sadovnjaki z gostoto 50- 200 dreves/ha	177 EUR/ha	177 EUR/ha	237,80 EUR/ha	237,80 EUR/ha	237,80 EUR/ha	237,80 EUR/ha	237,80 EUR/ha	237,80 EUR/ha	411,23 EUR/ha
vinogradi, hmeljišča, drevesnice	480 EUR/ha	480 EUR/ha	578,92 EUR/ha	578,92 EUR/ha	578,92 EUR/ha	578,92 EUR/ha	578,92 EUR/ha	578,92 EUR/ha	635,91 EUR/ha
travinje (trave, travno deteljne mešanice na njivah, trajno travinje): - obtežba 0,2-0,5 GVŽ/ha - obtežba 0,5-1,9 GVŽ/ha	139,2 EUR/ha	139,2 EUR/ha	227,55 EUR/ha	227,55 EUR/ha	227,55 EUR/ha	227,55 EUR/ha	- 213,20 EUR/ha - 227,55 EUR/ha	- 213,20 EUR/ha -227,55 EUR/ha	- 197,21 EUR/ha - 450 EUR/ha

3.1 Finančne podpore ekološkemu kmetijstvu od l. 2006-2011

3.1.1 Podpore v okviru Programa razvoja podeželja

MKO je v okviru Programa razvoja podeželja za izvajanje podukrepa »Ekološko kmetovanje« v letih 2006-2010 izplačalo 30.430.859,07 EUR.

V okviru ostalih ukrepov SKOP/KOP je bilo izplačanih 3.670.993,74 EUR.

Tabela 4: Finančne podpore v okviru 2. osi Programa razvoja podeželja v letih 2006-2010 (v EUR)

	2006	2007	2008	2009	2010
Število KMG, ki so prejela plačila EK	1693	1931	1994	1972	2108
Skupne površine, ki so prejela EK plačilo (ha)	25.267,82	26.164,71	26.983,99	25.456,57	28.939,61
Skupni znesek plačil za vse EK površine (eur)	6.109.457,55	5.819.061,81	5.992.843,77	5.869.642,95	6.639.852,99

RABA		2006	2007	2008	2009	2010
Njive - poljščine	površina (ha)	1.324,90	1.634,50	1.716,15	1.828,50	2.134,68
	znesek (eur)	577.742,69	467.639,82	501.731,35	537.250,02	620.214,72
Vrtnine na prostem	površina (ha)	64,26	73,22	76,15	83,33	104,98
	znesek (eur)	33.621,17	38.511,67	40.054,40	44.973,31	56.703,73
Vrtnine v zavarovanem prostoru	površina (ha)	0,89	0,78	1,52	1,15	0,71
	znesek (eur)	513,05	376,38	735,64	552,27	346,19
Sadovnjaki (intenzivni in travniški)	površina (ha)	354,56	529,59	627,71	644,52	687,92
	znesek (eur)	152.287,57	158.516,04	182.754,78	192.117,56	213,35
Vinogradi	površina (ha)	96,22	160,94	168,46	183,62	279,21
	znesek (eur)	76.620,28	92.625,09	97.089,16	105.984,22	159.270,44
Trajni travniki in pašniki	površina (ha)	23.407,62	23.738,53	24.362,25	22.672,01	25.661,69
	znesek (eur)	5.253.727,25	5.046.868,30	5.152.988,29	4.965.133,22	5.551.542,92
Oljčniki	površina (ha)	19,36	27,11	31,73	43,41	70,39
	znesek (eur)	14.945,54	14.524,50	17.490,15	23.632,35	38.419,25

Tabela 5: Finančne podpore v okviru 1. osi Programa razvoja podeželja v letih 2006-2011 (v EUR)

Ukrep 121	2006	2007	2008	2009	2010	2011	SKUPAJ
Število odobrenih vlog, ki so vezane na EK			68	20	19		107
Skupni znesek izplačil			973.854,02	350.171,91	501.697,21		1.825.723,14

Ukrep 123	2006	2007	2008	2009	2010	2011	SKUPAJ
Število odobrenih vlog, ki so vezane na EK				3	2	2	7
Skupni znesek izplačil				380.046	289.591	389.600	1.059.237

Ukrep 132	2006	2007	2008	2009	2010	2011	SKUPAJ
Število odobrenih vlog, ki so vezane na EK			3	17	14	22	56
Skupni znesek izplačil			2.580,55	8.370,09	6.484,82	18.529,74	35.965,20

Ukrep 133	2006	2007	2008	2009	2010	2011	SKUPAJ
Število odobrenih vlog, ki so vezane na EK			3		1		4
Skupni znesek izplačil			445.735,52		118.013,74		563.749,26

Ukrep 142	2006	2007	2008	2009	2010	2011	SKUPAJ
Število odobrenih vlog, ki so vezane na EK			2	1	1	1	5
Skupni znesek izplačil			51.373,70	38.828,65	47.051,08	49.065,81	186.319,24

3.1.2 Podpore za raziskave in razvoj

V okviru državnih podpor za raziskave in za razvoj ekološkega kmetijstva je MKO namenilo cca. 1,5 mio EUR.

Tabela 6: Podpore raziskavam in razvoju v ekološkem kmetijstvu po CRP razpisih v obdobju od 2006-2011 (v EUR)

	2006	2008	2010	2011
Javna podpora za raziskave in razvoj v ekološkem kmetijstvu od tega:	310.883	292.000	415.000	400.000
- podpora kmetijskega resorja za raziskave in razvoj ekološkemu kmetijstvu	143.966	146.000	200.000	240.000
Število razvojnih/raziskovalnih projektov, ki se ukvarjajo za ekološkim kmetijstvom	6	5	4	5

V okviru Evropskega raziskovalnega področja (ERA-net) CORE-Organic je bil v letu 2010 objavljen prvi razpis; Slovenija je od 11 izbranih konzorcijev vključena v 3 konzorcije s temami s področja »rastlinske pridelave«. Projekte podpiramo iz nacionalnih sredstev v skupni višini 150.000 EUR.

Drugi razpis, objavljen v letu 2011, je vključeval dva tematska sklopa in sicer »Žlahtnjenje rastlin« in »Podpora razvoju ekoloških trgov«. Slovenija v razpisu sodeluje z 200.000 EUR sredstvi. Na nadnacionalni razpis je prispelo 10 projektnih vlog, od tega Slovenija sodeluje v 5 predlogih. Trenutno je evalvacija projektnih predlogov še v postopku. Izvajanje izbranih projektov se bo začelo v letu 2013.

3.1.3 Ostale finančne podpore oziroma spodbude

Druge oblike finančnih podpor MKO so bile:

- posameznim društvom oziroma združenjem v vrednosti 110.787 EUR (odobrena sredstva),
- promocijskim in izobraževalnim programom (eko kampanja, predstavitve na sejnih, pogostitve, sofinanciranje programa Bioužitek,...) v vrednosti cca. 455.000 EUR,
- tisk in oblikovanje različnih dokumentov v vrednosti cca. 19.890 EUR.

4. UGOTOVITVE PO POSAMEZNIH SKLOPIH ANEK-a

4.1. Podpore ekološkemu kmetijstvu

V sklopu »Podpore ekološkemu kmetijstvu« je uresničena večina zastavljenih ukrepov. Proračunska sredstva so bila oziroma so za ekološko kmetovanje zagotovljena v okviru Programa razvoja podeželja 2004-2006 in v okviru Programa razvoja podeželja 2007-2013. Podpore za izvajanje (pod)ukrepa »ekološko kmetovanje« (EK) so v primerjavi z

drugimi okoljskimi podukrepi izplačila na hektar najvišja. Od leta 2012 naprej je v okviru podukrepa EK ločeno plačilo/ha za KMG v preusmeritvi, ki bodo v preusmeritvenem obdobju imela višje plačilo. Vendar pa z vidika učinka spodbujanja ni pomembna samo absolutna višina plačil za ukrep EK, temveč tudi razmerje teh plačil do plačil za druge ukrepe KOP oziroma do njihovih kombinacij. To razmerje pa ni vedno ugodno za ekološko kmetijstvo.

Kadrovska struktura za področje ekološkega kmetovanja na MKO je ustrezna, še vedno pa je premalo zaposlenih za področja, povezana z ekološkim kmetovanjem, v drugih javnih ustanovah. Določena sredstva MKO namenja tudi podpori delovanja nevladnih organizacij (NVO) s področja ekološkega kmetovanja, za katero pa ne morejo kandidirati vse oblike NVO, kar omejuje njihovo učinkovitost.

4.2. Pridelava, predelava in trženje ekoloških pridelkov oz. živil

V sklopu »Pridelava, predelava in trženje ekoloških pridelkov oziroma živil« so že uresničeni oziroma so se izvajali naslednji ukrepi: v okviru Programa razvoja podeželja 2007-2013 so bili v okviru 1. osi objavljeni razpisi, ki so namenjeni večji promociji, razvoju in povezovanju ter organiziranju tržnih pridelovalcev na področju ekološkega kmetovanja. V letu 2008 je bil spremenjen tudi Zakon o javnem naročanju, ki omogoča, da naročniki pri naročanju hrane v javnih ustanovah (šole, vrtci, bolnice), lahko dajo prednost ekološko pridelani hrani. Poleg tega je bila v letu 2011 sprejeta Uredba o zelenem javnem naročanju, ki predpisuje obvezno naročanje vsaj 5 % ekoživil (vključno z živili iz preusmerjanja v ekološko kmetijstvo) oziroma 10 % od leta 2014 naprej. Vključevanje ekoživil v organizirano prehrano v javnih ustanovah je možno tudi prek sheme šolskega sadja. V marcu 2010 so izšla so tudi Priporočila za zeleno javno naročanje ekoživil, ki jih je izdal Inštitut za trajnostni razvoj.

Kljub izvedbi omenjenih ukrepov pa ugotavljamo, da je črpanje sredstev v okviru 1. osi Programa razvoja podeželja 2007-2013 slabo, pridelovalci ekoživil so tržno zelo slabo povezani, predelava ekoživil je nerazvita, pridelovalci so večinoma majhni in razpršeni, slaba organiziranost pa povzroča nezadostno vključevanje v lokalno trajnostno oskrbo.

4.3. Ekološko kmetijstvo in turizem

V sklopu »Ekološko kmetijstvo in turizem« se na terenu kaže obogatitev turistične ponudbe s ponudbo lokalno pridelanih ekoloških živil. V katalogu »Prijazno podeželje« so navedena tudi turistična kmetijska gospodarstva, ki ponujajo ekološka živila. Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije in Zveza turističnih kmetij Slovenije (ZTKS) sta pripravila Pravilnik o podeljevanju znaka za specializirano ponudbo na turističnih kmetijah z nastanitvijo, med katerimi je ena izmed specializacij tudi ekološka turistična kmetija. Trenutno je 64 eko turističnih kmetij (Vir: ZTKS), od tega je 7 takih, ki imajo specializirano turistično ponudbo. Tudi tukaj se kaže slabo medsebojno povezovanje kmetov, vendar se stanje postopoma izboljšuje.

4.4. Nadzorni sistem, certifikacija in označevanje

V sklopu »Nadzorni sistem, certifikacija in označevanje« je dosežena večina zadanih ukrepov. Vse tri organizacije za kontrolo in certificiranje so leta 2007 pridobile akreditacijsko listino za delovanje po mednarodnem standardu SIST EN 45011. Izvedene so bile številne poenostavitve in nadgraditve podatkovne zbirke pridelovalcev, predelovalcev in uvoznikov. Vzpostavljena je bila tudi podatkovna zbirka ekoloških semen. Prav tako je vzpostavljeno dobro sodelovanje med ministrstvom, inšpekcijo in kontrolnimi organizacijami.

4.5. Izobraževanje

Na področju izobraževanja so stalno dejavni tako NVO kot tudi MKO, malo manj dejavni pa so bili ostali nosilci ukrepov iz ANEK-a. V okviru MKO in KGZS potekajo izobraževalni programi za člane kmetijskih gospodarstev. KGZS prav tako izvaja predavanja na področju predelave mesa in mleka. Vedno večje je tudi vključevanje vsebin o pomenu ekoživil v vzgojno-izobraževalne programe. Na tem področju delujejo različne NVO, Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod za zdravstveno varstvo in organizacije za kontrolo in certificiranje. V okviru projekta »Šolski ekovrtovi«, ki ga izvaja Inštitut za trajnostni razvoj (ITR), poteka izobraževanje učiteljev in vzgojiteljev za mentorje ekoloških vrtov v šolah in vrtcih. Velik korak v okviru šolskega programa je naredila Fakulteta za kmetijstvo in biosistemske vede v Mariboru, ki izvaja študijski program ekološko kmetovanje. Vključevanje ekološkega kmetijstva poteka tudi na drugih šolah, npr.: Biotehniški center Naklo, Kmetijska šola Grm in biotehniška gimnazija Novo Mesto..

Ekološkemu kmetijstvu več pozornosti posvečajo tudi mediji.

4.6. Svetovanje

V sklopu »Svetovanje« je v okviru programa dela Javne službe kmetijskega svetovanja (JSKS) kot ena izmed nalog tudi svetovanje ekološkim kmetom. V okviru JSKS je za področje ekološkega kmetijstva trenutno zaposlenih 8 svetovalcev, od tega so trije specialisti za ekološko kmetijstvo. Ekološkim kmetom del razpoložljivega delovnega časa svetujejo tudi specialisti posameznih panog in terenski svetovalci.

Še vedno se kaže veliko pomanjkanje usposobljenih svetovalcev in specialistov za ekološko kmetovanje. Prav tako je premalo specializiranih izobraževanj o ekološkem kmetovanju namenjenih svetovalcem (ne le v okviru JSKS). Na terenu se kaže velika potreba po kakovostnem svetovanju oziroma usposobljenih svetovalcih za ekološko kmetovanje tudi izven JSKS. Poleg JSKS so na tem področju svetovanja zelo aktivne tudi druge institucije: NVO, združenja ekoloških kmetov, MKO...

4.7. Promocija

V sklopu »Promocija« je MKO leta 2007 v okviru ukrepa »osveščanje ciljnih skupin prebivalstva« izvedlo promocijsko-informativno kampanjo o ekološkem kmetovanju in eko živilih na nacionalni ravni. Zaključil se je tudi triletni promocijski program ekološkega kmetovanja z naslovom BIO UŽITEK, ki ga je izvajala Zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije. Projekt je bil sofinanciran s strani EU (50 %) in RS (30 %). Prav tako so bile že izvedene oziroma sofinancirane tudi številne druge promocije ekološkega kmetovanja na različnih sejmskih prireditvah (npr. sejem Narava-zdravje, Kmetijsko-živilski sejem v Gornji Radgoni, Podeželje v mestu, Ekopraznik, itd.) tako s strani MKO kot nevladnih organizacij (KGZS, ITR, itd). V letu 2009 je potekala tudi evropska promocija ekološkega kmetovanja, ki jo je sofinancirala Evropska komisija. Vse več je pisnih objav oziroma prispevkov o ekološkem kmetovanju in vse tesnejše je tudi sodelovanje z novinarji.

4.8. Znanstveno raziskovalno delo

V sklopu »Znanstveno raziskovalno delo« se ekološko kmetovanje uvršča v vsebine raziskovalnega dela na različnih fakultetah. V letu 2010 se je v okviru Ciljno raziskovalnega projekta (CRP) zaključil tudi dvoletni projekt »Analiza stanja in potencialov za rast ponudbe ekoloških proizvodov v luči doseganja ciljev Akcijskega načrta za razvoj ekološkega kmetijstva do leta 2015«. V okviru projekta je bilo ugotovljeno, da delež ekoloških živil na trgu znaša 1% (l. 2010) in da slovenska ekološka pridelava pokriva le 20 % potreb trga, preostali del ekoživil pa je uvoženih (Vir:ITR).

Prav tako so bile v letu 2011 zajete in poudarjene vsebine s področja ekološkega kmetijstva v letnem razpisu CRP, ki bi naj služil kot pomoč za nadaljnje doseganje ciljev ANEK-a.

Posebne programa za raziskovalne projekte za ekološko kmetijstvo zaenkrat ni, smo pa v okviru evropskega raziskovalnega prostora vzpostavili tesnejše sodelovanje tudi med državami članicami EU. Na področju ekološkega kmetijstva smo partnerji ERA NET projekta CORE ORGANIC II, v katerem sodeluje 21 držav članic oziroma 26 partnerjev. Projekt se izvaja v obdobju 2010-2013 in med najpomembnejšimi aktivnostmi je oblikovanje prioritet za skupne, nadnacionalne razpise.

Poskusni demonstracijski centri in projekt mojstrskih kmetij niso bili realizirani in prav tako ni bilo realizirano skupno medresorsko sofinanciranje za obsežnejše interdisciplinarne projekte.

4.9. Gensko spremenjeni organizmi (GSO)

Na to področje sodi sprejem Zakona o soobstoju gensko spremenjenih rastlin z ostalimi kmetijskimi rastlinami, ki na trenutno možen način (upoštevanje možnosti v okviru

zakonodaje EU) ureja problematiko GS in ne-GS rastlin. Povečan je bil tudi nadzor nad označevanjem prisotnosti GSO v prometu. MKO izvaja monitoring krme, kmetijskih rastlin, kmetijskih pridelkov in semen.

5. SKLEPI IN IZHODIŠČA TER UKREPI ZA NADALJNJE DELO

Delovna skupina za spremljanje ANEK-a je na podlagi analize stanja po posameznih sklopih sprejela naslednje sklepe oziroma ukrepe, ki bi naj služili kot pomoč za nadaljnje delo na področju ekološkega kmetijstva:

5.1. Podpore ekološkemu kmetijstvu

- Nadaljevanje podpor v okviru PRP 2007-2013 in priprava ustreznih ukrepov tudi v okviru PRP 2014-2020.
- V novem programskem obdobju se posveti posebna pozornost poenostavitvi pridobivanja sredstev v okviru zastavljenih ukrepov.
- V novem programskem obdobju je potrebno večjo pozornost nameniti spodbujanju ekološkega kmetijstva na zavarovanih in vodovarstvenih območjih (potreba po preusmerjanju iz konvencionalnega kmetijstva).
- Na zavarovanih in vodovarstvenih območjih je potrebno dodatno promovirati ekološko kmetijstvo in izobraževati pridelovalce o njegovem pomenu.
- Uvedba in izvajanje ukrepov za spodbuditev povezovanja kmetov, da tako povečajo in obogatijo ponudbo ekoloških pridelkov.

5.2. Pridelava, predelava in trženje ekoloških pridelkov oz. živil

- Potrebno je nadaljevanje izvajanja predavanj za ekološke kmete o ukrepih v okviru PRP;
- MKO bo še naprej podpiralo raziskave trga in preučilo nove možnosti pridobivanja sredstev v okviru javnih razpisov;
- Nadaljevanje vzpodbujanja trženja ekoživil, s poudarkom na povezovanju in skupnem nastopu pridelovalcev;
- Pri vzpodbujanju razvoja eko semenarstva je potrebno pritegniti (ali povabiti) k sodelovanju večje semenarske ustanove (semenarne);
- Potrebno je širiti informacije o ponudbi in povpraševanju v določenem okolju s strani vseh akterjev (občine, JSKS, združenja ekoloških kmetov, skupine pridelovalcev, lokalne razvojne agencije in podjetja, ki tržijo ekološka živila (spletna trgovina, zeleni zabojčki in drugo).

5.3. Ekološko kmetijstvo in turizem

- Potrebno je dodatno vzpodbujanje kmetov k skupnemu povezovanju s turistično, zdraviliško in gostinsko dejavnostjo in nastopanju na trgu s strani vseh pomembnih inštitucij;
- Potrebno je dopolniti in natančneje opredeliti pojem »ekološke turistične kmetije« v okviru standardov ali že obstoječega Pravilnika o podeljevanju znaka za specializirano ponudbo;
- Povečati obseg pridelave in predelave za boljšo ponudbo z vzpodbudami iz točke 5.1. in drugimi;
- Dodatno vzpodbujanje in izobraževanje kmetov in drugih akterjev v sklopu turistične ponudbe.

5.4. Nadzorni sistem, certifikacija in označevanje

- Povečati nadzor pristojne inšpekcije nad ekološkimi pridelki in živili predvsem uvoženimi;
- MKO letno objavlja na svoji spletni strani poročilo o nadzoru s strani pooblaščenih organizacij za kontrolo in certificiranje.

5.5. Izobraževanje in Svetovanje

- Poiskati sistemsko rešitev za podporo delovanju vseh oblik NVO s poudarkom na izvajanju izobraževanja in svetovanja za področje ekološkega kmetijstva;
- Vzpostaviti kakovosten sistem svetovanja in prenosa znanja v ekološkem kmetijstvu: ob ustreznem interesu in organiziranju deležnikov podpreti oblikovanje skupne institucije s koncesijo, ki bi bila namenjena za svetovanje in prenos znanja na področju ekološkega in biodinamičnega kmetovanja;
- Močno okrepiti aktivnosti izobraževanja na področju celotne RS, še posebej za vzpodbujanje kmetov za preusmeritev v ekološko kmetovanje;
- Spremljanje rezultatov na podlagi povratnih informacij s strani kmetov (povpraševanje, zanimanje za vstop in dejansko št. novih vključenih kmetij);
- Izboljšati realizacijo programa KGZS za področje ekološkega kmetijstva: v JSKS dati večji poudarek usposabljanju svetovalcev in specialistov ter prenosu znanja na uporabnike.
- JSKS naj pri izvajanju rednih letnih izobraževanj še bolj intenzivno vključuje primere dobrih praks (uspešne eko kmetije).

5.6. Promocija

- Stalna promocija o ekološkem kmetovanju po različnih institucijah z vsemi deležniki;

- Zagotoviti celovito informiranje o ekološkem kmetijstvu tudi za vladne institucije oziroma oblikovalce politik;
- Informiranje vseh, ki poročajo oziroma ustvarjajo javno mnenje o ekološkem kmetijstvu.

5.7. Znanstveno raziskovalno delo

- Podpore raziskovalnim projektom, ki se posvečajo različnim temam s področja ekološkega kmetijstva s posebnim poudarkom na področju semenarstva in vzgoje sadik;
- Povezovanje raziskovalnih institucij pri projektih in iskanje partnerjev pri financiranju raziskav;
- Posvetovanje o konkretnih potrebah z deležniki (npr., ekološki/biodinamični kmetje);
- Podpora ekološkemu kmetijstvu v projektih drugih resorjev.

5.8. Gensko spremenjeni organizmi

- Izobraževanje o vseh vidikih uporabe GSO za vse akterje;
- Povečanje števila vzorcev na vsebnost GSO v prometu, s poudarkom na več naključnih vzorčenjih.

6. ZAKLJUČEK

Glede na dosednji razvoj ekološkega kmetovanja je očitno, da cilji, zastavljeni v Akcijskem načrtu razvoja ekološkega kmetovanja do leta 2015, ne bodo doseženi, zato je »Delovna skupina za spremljanje izvajanja akcijskega načrta« oblikovala predloge za dodatne ukrepe za hitrejše doseganje zastavljenih ciljev. Ti predlogi naj imajo odločilno vlogo pri oblikovanju in sprejemanju kmetijske politike za področje ekološkega kmetovanja, zlasti z vidika povečanja ponudbe slovenskih ekoloških živil na trgu.

Ugotavljamo, da se največje težave kažejo na področju organiziranosti in povezovanja pridelovalcev, še vedno je premajhen obseg in ponudba ekoloških živil na trgu ter slab prenos znanja oziroma pomanjkanje usposobljenih svetovalcev za ekološko kmetijstvo. Ukrepi za te namene naj se izvajajo prednostno, sledijo pa naj še ostali ukrepi, ki bodo prispevali k hitrejšemu razvoju ekološkega kmetovanja.

Delovna skupina bo še naprej spremljala izvajanje akcijskega načrta in po potrebi dodatno predlagala spremembe ukrepov.

Ministrstvo bo tudi v prihodnosti podpiralo razvoj ekološkega kmetovanja v skladu z Resolucijo o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva »Zagotovimo.si hrano za jutri« ter v okviru Programa razvoja podeželja.

PRILOGA I

Operativni kazalniki in nosilci za izvedbo zastavljenih ukrepov

Sklop	Ukrep	Oblika izvedbe ukrepa	Nosilci ukrepa	Rok izvedbe	Viri
Podpore ekološkemu kmetijstvu	Nadaljevanje podpor v okviru PRP 2007-2013 in priprava ustreznih ukrepov tudi v okviru PRP 2014-2020.	Nadaljevanje ukrepov v okviru PRP 2007-2013; za novo programsko obdobje je potrebno v skladu z novimi kalkulacijami pripraviti ustrezne višine plačil s poudarkom na sadju in zelenjavi.	MKO	2012/2013	V okviru sredstev PRP
	V novem programskem obdobju se posveti posebna pozornost poenostavitvi pridobivanja sredstev v okviru zastavljenih ukrepov.	Sprotno sofinanciranje projektov prek razpisov. Odprava administrativnih in zakonodajnih ovir.	MKO	2012/2013	V okviru sredstev PRP
	V novem programskem obdobju vključiti pomen ekološkega kmetijstva na zavarovanih in vodovarstvenih območjih;	Razprava v okviru posebne skupine.	MKO	2012/2013	V okviru sredstev PRP
	Na zavarovanih in vodovarstvenih območjih je potrebno dodatno promovirati	Razprava v okviru posebne skupine.	MKO	2012/2013	V okviru sredstev

	ekološko kmetijstvo in izobraževati pridelovalce o njegovem pomenu.				PRP
	Uvedba in izvedba ukrepov za spodbuditev povezovanja kmetov, da bi obogatili in povečali ponudbo ekoloških pridelkov.	Enako kot do sedaj v okviru PRP (Ukrep 142 in Ukrep 133).	MKO	2012/2013	V okviru sredstev PRP
Pridelava, predelava in trženje ekol. pridelkov oz. živil	Potrebno je nadaljevanje izvajanja predavanj za ekološke kmete o ukrepih v okviru PRP.	Predavanja glede možnosti koriščenja ukrepov 1. in 3. osi v okviru PRP.	MKO, JSKS, NVO	2012/2013	Dodatna sredstva niso potrebna
	MKO bo še naprej podpiralo raziskave trga in preučilo nove možnosti pridobivanja sredstev v okviru javnih razpisov.	Aktivno sodelovanje MKO in ostalih deležnikov pri pripravi JR (zbiranje novih idej in izbira prioriternih vsebin).	MKO, NVO, KGZS-JSKS,...	Od 2012 dalje	CRP, Core Organic, lastna sredstva nosilcev
	Nadaljevanje vzpodbujanja trženja ekoživil, s poudarkom na povezovanju in skupnem nastopu pridelovalcev.	Enako kot do sedaj v okviru PRP (Ukrep 142 in Ukrep 133); na podlagi interesa s strani kmetov aktivno delovanje drugih institucij; združenja EK, KSS, NVO (ustanovitev manjših logističnih centrov).	MKO, NVO, KGZS-JSKS, združenja EK	Od 2012 dalje	V okviru sredstev PRP in lastna sredstva
	Pri vzpodbujanju razvoja eko semenarstva je potrebno pritegniti (ali povabiti) k sodelovanju večje semenarske ustanove	Na podlagi srečanja s pridelovalci ekoloških semen	MKO	2012	V okviru sredstev PRP in

	(semenarne);	razmisliti o smiselnosti novih ukrepov v okviru PRP.			lastna sredstva
	Potrebno je širiti informacije o ponudbi in povpraševanju v določenem okolju s strani vseh akterjev (občine, JSKS, združenja ekoloških kmetov, skupine pridelovalcev, lokalne razvojne agencije in podjetja, ki tržijo ekološka živila).	Ciljno informiranje o ponudbi in povpraševanju (za pridelovalce, predelovalce, javne ustanove, gostinske ustanove,...).	Vse institucije, ki so vključene v pripravo in izvajanje ANEK-a	od 2012 dalje	Lastna sredstva
Ekološko kmetijstvo in turizem	Potrebno je dodatno vzpodbujanje kmetov k skupnemu povezovanju s turistično, zdraviliško in gostinsko dejavnostjo in k nastopanju na trgu s strani vseh pomembnih inštitucij;	Poziv STO in MG za izvedbo izobraževanja gostincev ter za povezovanje s potencialnimi ponudniki.	MKO, NVO, organizacije za kontrolo in certificiranje, združenja EK.	2012/2013	Dodatna sredstva niso potrebna
	Potrebno je dopolniti in natančneje opredeliti pojem »ekološke turistične kmetije« v okviru standardov ali že obstoječega Pravilnika o podeljevanju znaka za specializirano ponudbo;	Na podlagi pregleda učinkovitosti izvajanja Pravilnika KGZS-KSS pripravi poročilo in morebitne predloge za učinkovitejše izvajanje.	KGZS-JSKS, vključiti NVO	2012	Dodatna sredstva niso potrebna
	Povečati obseg pridelave in predelave za boljšo ponudbo z vzpodbudami iz točke 5.1. in drugimi.	Nadaljevanje ukrepov v okviru PRP 2007-2013; za novo programsko	MKO	2012/2013	V okviru sredstev PRP

		obdobje je potrebno v skladu z novimi kalkulacijami pripraviti ustrezne ukrepe višine plačil s poudarkom na sadju in zelenjavi.			
	Dodatno vzpodbujanje in izobraževanje kmetov in drugih akterjev v sklopu turistične ponudbe.	Priprava delovnih srečanj v okviru turistične dejavnosti.	Združenja EK, Zveze EK, NVO	Od 2012 dalje	Lastna sredstva in delno v okviru PRP
Nadzorni sistem, certifikacija in označevanje	Povečati nadzor pristojne inšpekcije nad ekološkimi pridelki in živili, predvsem uvoženimi.	Pristojna inšpekcija bo povečala delež nadzora uvoženih ekoloških živil; MKO vsako leto objavi poročilo o nadzoru KO.	IRSKGH	Od 2012 dalje	Dodatna sredstva niso potrebna
	MKO na svoji spletni strani letno objavlja poročilo o nadzoru s strani pooblaščenih organizacij za kontrolo in certificiranje.	Letna objava poročila na spletni strani MKO.	MKO	Letno junij/julij	Dodatna sredstva niso potrebna
Izobraževanje in svetovanje	Poiskati sistemsko rešitev za podporo delovanju vseh oblik NVO s poudarkom na izvajanju izobraževanja in svetovanja za področje ekološkega kmetijstva;	Možnost podpor v okviru PRP ter iskanje rešitev v drugih resorjih.	MKO	PRP 2014-2020	Lastna sredstva in delno v okviru PRP
	Vzpostaviti kakovosten sistem svetovanja in prenosa znanja v ekološkem kmetijstvu: ob ustreznem interesu in organiziranju	Zagotoviti prenos znanja iz izobraževalnih in	Deležniki – NVO, MKO,	Od leta 2012 dalje, PRP 2014-2020	PRP ter proračunsk

	deležnikov podpreti oblikovanje skupne institucije s koncesijo, za svetovanje in prenos znanja na področju ekološkega in biodinamičnega kmetovanja;	raziskovalnih inštitucij na nivo svetovanja.	BF-LJ, FKBV-MB, KIS,...		a sredstva
	Močno okrepiti aktivnosti izobraževanja na področju celotne RS, še posebej za vzpodbujanje kmetov za preusmeritev v ekološko kmetovanje.	Obsežna kampanja na podlagi izobraževanja in informiranja. Koordinator ITR, ki skliče sestanek in pripravi predlog.	Demeter-Zavod, ITR, FKBV-MB, JSKS, Zveza društev Ajda Demeter	2012/2013	Lastna sredstva nosilcev ukrepa in iskanje drugih možnosti
	Spremljanje rezultatov na podlagi povratnih informacij s strani kmetov (povpraševanje, zanimanje za vstop v nadzor in dejansko št. novih vključenih kmetij).	Letno spremljanje in poročilo nosilcev ukrepa, ki ga MKO objavi na spletni strani.	JSKS, KO, Zavod Demeter, Zveza društev Ajda Demeter	Od 2012 dalje	Dodatna sredstva niso potrebna
	Izboljšati realizacijo programa KGZS za področje ekološkega kmetijstva: v JSKS dati večji poudarek usposabljanju svetovalcev in specialistov ter prenosu znanja na uporabnike.	KGZS-JSKS bo v okviru programa dela, skladno z usmeritvami MKO, dala več poudarka usposabljanju svetovalcev ter delu na terenu. Na podlagi letnega spremljanja dela se bo analizirala učinkovitost.	JSKS	Od leta 2012 dalje	V okviru proračunskih sredstev JSKS

		Potrebno preoblikovati kadrovsko strukturo znotraj JSKS.			
	JSKS naj pri izvajanju rednih letnih izobraževanj še bolj intenzivno vključuje primere dobrih praks (uspešne eko kmetije).	Nadaljevanje aktivnosti v okviru predavanja KOP, specializiranih predavanjih, panožnih krožkih,...	JSKS	Od 2012 dalje	V okviru proračunskih sredstev JSKS
Promocija	Stalna promocija o ekološkem kmetovanju po različnih institucijah z vsemi deležniki;	Sodelovanje MKO in NVO na različnih promocijskih aktivnostih.	MKO, NVO, JSKS	Od 2012 dalje	V okviru PRP, Zakona o promociji in lastnih sredstev
	Zagotoviti celovito informiranje o ekološkem kmetijstvu tudi za vladne institucije oziroma oblikovalce politik;	MKO bo posredovalo zaključno poročilo vladnim institucijam.	MKO	2012	Dodatna sredstva niso potrebna
	Informiranje vseh, ki poročajo oziroma ustvarjajo javno mnenje o ekološkem kmetijstvu.	MKO bo posredovalo zaključno poročilo NVO in medijem.	MKO	2012	Dodatna sredstva niso potrebna
Znanstveno raziskovalno delo	Podpore raziskovalnim projektom, ki se posvečajo različnim temam s področja ekološkega kmetijstva s posebnim poudarkom na področju ekosemenarstva in	Aktivno sodelovanje pri pripravi JR; MKO bo obveščalo NVO o novostih.	MKO	Od 2012 dalje	V okviru javnih in lastnih sredstev

	vzgoje sadik.				
	Povezovanje raziskovalnih institucij pri projektih in iskanje partnerjev pri financiranju raziskav;	Nadaljevanje in sodelovanje v okviru Core Organic, CRP,...	NVO, MKO	Od 2012 dalje	V okviru evropskih, javnih in lastnih sredstev
	Posvetovanje o konkretnih potrebah z deležniki (npr., ekološki/biodinamični kmetje);	NVO spremljajo na terenu potrebe in jih predlagajo v okviru CRP.	NVO, JSKS		Dodatna sredstva niso potrebna
	Podpora ekološkemu kmetijstvu v projektih drugih resorjev.	Aktivno sodelovanje in obveščanje MKO in NVO o projektih drugih resorjev.	MKO	Od 2012 dalje	Dodatna sredstva niso potrebna
Gensko spremenjeni organizmi	Izobraževanje o vseh vidikih uporabe GSO za vse akterje.	Kot izobraževalce je potrebno angažirati tudi strokovnjake iz NVO-aktivno delovanje.	NVO	Od 2012 dalje	Dodatna sredstva niso potrebna
	Povečanje števila vzorcev za preverjanje prisotnosti GSO v živilih in krmi, s poudarkom na več naključnih vzorčenjih.	Inšpektoratu se predlaga, da poveča št. vzorcev za preverjanje prisotnosti GSO pri ekoživilih.	IRSKGH	Od 2012 dalje	Dodatna sredstva niso potrebna